

տիճակ կոչեմք եւ ընդ անդինն համարեցի եղբի եղբի Աննի ի ւսմի Թիւրք յաւիտ Աննի եղև կրկն յիշատակարան վերջ:

30.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

Ջիւթ = 1500:

ԹՈՒՂԹԻՒՆ 299: - ՄԵԺՈՒԹԻՒՆ 24X17X7սմ.: - ԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ԵՐԿՐԻՆ, իւրաքանչիւր 18X8 սմ.: - ԳՐՈՒ ԵՐՈՐԳԻՐ. Թանաթ սեւ, վերնագրերը, սկզբնատողներն ու սկզբնատառերը կարմիր, սող 21: - ՆԻՒԹՈՒՆ: - ԿԱՋՄ կաշապտ տախտակէ. առաջին կողմն վրայ մեծ խաչ մը ոսկեգրած արծաթէ. 5 ինչոք եւ շատ փոքր ակնք. շորս կողմը շորս կարգ ցամաք: - ՄԱԿԱՂԻՆՈՍԵՑ ՊԱՇԱՊԱՆՆՆ սկզբին եւ վերջին երկ-երկու թեթ ըսն մարդերան երկաթագիր անտառանի մայրողը: - ՀԱՄԱՄԱՄԱՆՔ քիւ մը ինքած: - ԴԱՍԱՄԱՐ ԹՈՒՂԹԻՒՆ էջ 1ա-2ը, 299ը: - ԼՈՒՍՆԱՅԻՆ ԶԱՐԻՆԻՐԸ, զլիսագրողը եւ շորս անտառանչաց մեծադից Նկարները անտառանստ ու անմաշակ: - ԳՐՈՒՅՄ ՄԵՐԵԽԻՆ. ստաղո՛ղ կարապետ քանանայ. Թուական՝ Ջիւթ = 1500:

Պը պարունակէ. Մասթէտո էջ 3ա - 86ա. նախագրութիւնն Մասթէտոի եւ Մարկոսի էջ 86բ - 87ա. Մարկոս էջ 88ա - 137բ. նախագրութիւնն Ղուկասու էջ 137բ - 138ա. Ղուկաս էջ 139ա - 227ա. նախագրութիւնն Եովհաննու էջ 227ա. Եովհաննու էջ 228ա - 299բ:

ԳԻՇԱՍՏԱՎԱՐԳՈՒԹԻՒՆԷ. էջ 86ա (ստոր գրեմք): Եւ որ յփաննեա առ մեղեկութիւնքդ զայն զանազանք ի բերանով մեծ ողորմ աստուծո. եւ ան ձեզ ազգի ամեն հօր մը որ յերթին թվ. աճիլ:

էջ 119ա. Թիւրքեր

Էջ 296ա (Գլխաւ որ յիշատակարան), փառք պատիւ. եւ իշխանութիւն. էականին, եւ անմահական եղակի աշխարհ. եւ փառական որոյք բարբառութիւնն. Այժմ յաւիտեան եւ յաւիտեան յաւիտեան ամեն (կէս սող բաց). անդիւր յորգորման. յարաբառաց գիտաց, մտադառն ծառայան անտառանական խորհրդեանս ի նախնան նախապայման մեծ մարգարէի. երջանիկն մեղեւն ասէ աղբիւր ելաներ յեղգման, եւ քառասուն բաժանեալ զաւանդը. զքառեղբերեալ արուցաներ Իրեղեղեալ իրով. արմաշեալ Երեսնայից երկր. բաւ ուղիք եւ անկաւք բարբառանալ ըզրուրուան տարայն. բաւից յեղանակով, ի մեծութիւն եւ ի փառք քառանկէնէն հաստեմ, մարգարէ ի գրական անդ. Այժմ որ քառեց յայնտեալ պատմաւից զպատուիրանին մերկանայի զպահպանութիւն. եւ պատուակորցալ եղեալ Եսայապատկեր յիշեան. փրկմանն յաւատանով, զոր արարական մատուցելն հրաշակեալեցին: Այն որոյ անգ աւարտութիւնն տարածի ի Իրեղեղեալ նմ. եւ քառասուղիք ասորեք. ըզնուութիւն. եւ զանգարաւթի փոխակերպելն փրկելն ի ժամ. յորում Եսայից լլցան հաստապարտ. ի Եսայի ծառային. եւ անապատ ընդ Իրեղեղեալ նմ. պայման բանն նմ. որ երեսնայն յարարի հանգիստ անցելուն մերով բնութիւն. ի յորից զայնպիսի մարմնովն իշխելն բարբառայի ի յորեք-ինչեան խաչին. եւ բարբառայ ձայնիւն ի երկից կողմանց անկեանց աշխարհի՛ կուէր ի հանգիստ նմ եւ ընդ աշխարհիկ մեծ պատարագին որ մատուցան ի հանգիստ

արարելն. եւ արարածոց. վերջոյն սակեալարծաթ. թիւ. եւ նարագութիւնն արար: Զոր արարին անգրմարարին. Իրեղեղեալ նոր. եւ երկրի նոր. ասացաւ ինչեւ. Նոյն ինչն է աստ սկիզբն եւ արարական. մեծագործութիւն: Փախանակ ասեմին եղևմայ. եղևմ անտառան զարառան ժողովանալիկ բեւարեղուն. բողբոջը Եսայիզարգեալ զեկեղեցի հաստանալ. կայունան ի յերկրի. Եւ փոխանակ ի նման զիսկեց քառակողմակ գիտացն. գիտահետեալ ծովացից ի ամ. զնարհ. եւ զսանն ուրբութիւն. ի յորից անտառանչաց անտառանական վարդապետութիւն. որ միայն ի չորս՝ այլ եւ ընդ չորեք-Եսայի, Եսայի արեկեղաց. Եսայի աստուծոն բողբոջեաց. եւ յաւատարեաց: Ողբէ եւ անգր մարգարէն ի չորսցում սակեան: ի յորից հոգեք կոչեալ զլուսն. եւ փրկեալ ի նոստ լայնագեւ եւ աստ. ի յորից անտառանչաց հնչեալ զանն կնիւց. ի Երես հաստացելոց. եւ կանգնեալ ի մեղեկութիւնն մեղաց: Ար. Գորի. ուրա ի արեկեղ ինչեղանիք. Գորի աշխարհա-գեացք որ հանապազարդ ծառայեմանն արախ առնէ զգործքը նյ եւ բեր. եւ անթիկ խաչը. եւ աստից բեկեղունանն. Ուստի ըմբին հաւատացեալ յաւալ. որ նն նոր մղիլքը. եւ նորա, ծնեալը նարագութիւն անապատին ուրբութիւն. որք եւ զլուսն ան պատման միջեւ. ցմախանգամ զայնտան: Ար. յայտարար մեծագործ. որ անտառանչաց քառայն բարեխան աշխարհի. եւ ապաւնն աստուծանի քառութիւն մեղեկեց զիսկեց մեծաւ. յաւալ բարի արմաշող շառաւիղն. (մեղեկեց ասոց քառագործ) եւ զլուսնակ մանն. եւ զիսկակիցն իւր. գիտապարհ. որ ասացան զստ ի հաւալ ընչեց ինչոց: Ար. Գորեալ. նա ասեալաբանս այս ձեռնարկ միջութիւն անմահեան. եւ անմահ զիւր. եւ իմ անքննական զուղ յարուստ գրութիւն. եւ զով մեղաց ցմարեց պաշարել այլ ըստ կարի մարմ. զոր պորքեանոց մեծ մարգարէն հաղին. զերեկն անարժան ձեռք. իմեղք. յաբիր եւ ի սայից արեկանակ կնիւց աստապատուց. եւ բազմով պատկառութիւն. ի մեծ թիւն: Ի յեղանակն յրդարայնութիւն արեգական ասորիկեց. երկնայն. Կաջալ յերկնց յերկր հոգեւորով. ըստ արարական շարեալ յաղանայ միջեւ ցայր. ամբ. յողմ: Իսկ ի հայկականց թուականն ինքն ի գանն. եւ ի չոր ժամիր. որ կանք ի մեղ վեր զմեղ մեղաց մեղաց: Ար. յերես անգր. ապաւնն զգտաւարալան զիցին. եւ զքառայն մեղեկութեք. որ հանգիլիք նր անտառանիս. յիշեցք ի նր յարաւթն մեր գիտեման եւ դարեմիտ խառանս ին. եւ զիսկակիցն իւր. զպաւլակն. եւ Գորեկն ինչ գմիկեալ. զանա-փառան. զիսգարախն: եւ զգուտար ինչ զիսկեց զաւանն. եւ զաւանանն. եւ զհասնանն: Եւ զնոյնն ինչ. զարբանանն եւ զուրանակն միջեւ եւ զերդարի իւր. զհասնանն. Գիւլ յիշեցք ի չն. զիցք զհն եւ զեղ բայի իւր զմարմնութեան: Եւ ի բերանով մեծ ողորմ աստուծո. եւ ան մեղ եւ ինչ ողորմացք եւ որ յանգիստ. եւ ծախէ կամ գրաւ. զպատման ընդ յաւալայն ասեց. այլ կայցէ եւ անաց. ի ձեռն կրպա զհնին:

էջ 298բ (այլ զլուսն). Երեսնայն եւ անտառան արան պարտաւին իւր ծնողայն եւ իւր արդեւ եւ եւ աստ ի զիւր զլուսն. զգուսն զանմահն ոչ ոչ զլուսն իշխանութիւն Եսայի կամ գրաւ զնեղ կամ թէ ոչ որ յանգիստին Եսայի կամ գրաւ զնն (3 սող քառագ) ասեց եւ զպատման յայտարար եւ գիտահանգիստ եւ պատ

չ

հոգի եւ խնամ տանողն օհնէքն յոյ առեւ եւ եւմ օրջ
նք առնէ թիւ ահչն եւ յաւաքնորդութիւն Եր կրպատոյ
արբանամ քրդպետին որ աւետարանաւ Եւրո ի քորու
դասպան յոյն քհնդն եւ սարկաւարաց եւ փոքու
վրդպետն առնէ:

Էջ 2-9-ա (ստոր գրէէ): Ահա եւ բազմաաւոր
որդի պարտան եւ իմ կամովն ըզմոր հոր աւետարանն
ծախենի աք յովանեւի որդի աք մկրտչն որ պլ զք
դառ շուքի ընդ նմա ալ եւ ալ իմ քաշոն ալ իմ
հորեկոյցոն ալ իմ որդին ալ իմ առ եւ աղբնն մի-
հաղիւն (միահաղոյն) ամենեւեանքն վի- քուէէնի սար-
սիս իսպար սաքար շահն աք աւետիս աք պետոս ահա
սոքա ամենեւեանքն վի- քուէէն ձյա (իմա Աստուծոյ) համար
որ առեւ լեռ. Ի թվին ահնայն բաւ է:

(Ը-բ-ն-ն-ի-ն-ի)

ՀՐԱՅՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԻՏԱՆ



Տ Ե Ղ Ա Վ Ր Ա Վ Ա Ն

Ժ Ա Ն Յ Թ Ա Վ Ր Ա Ն Թ Ի Ի Ն Գ

ՅՏՏՄՊՈԼԻՍ ՊՏՄՈՒԹԵՆՆ

ԵՐԵՄԻԱ ՅԵԼԵՊԻԻ ԺԵՍՄԻՐՄԵԱՆ

— (Ը-բ-ն-ն-ի-ն-ի-ն-ի)

Գ Լ Ա Ի Ն Բ .

Այս գլուխն, ինչպէս կ'իմացուի վերնա-
գրէն, ամբողջ նկարագրութիւնն է արքունական
պալատին, որ կանգուն է եղբւր երբեմն Սարայ-
դուրնի ծովափին վրայ, եւ ուր այսօր ոչինչ կը
մնայ անկէ:

Երեմիա շէյկի այնչափ լաւ եւ որոշ
մանրամանութիւններով կը նկարագրէ այդ
պալատը, որ եթէ մէկն ուզէր այժմ անոր ճար-
տարագետական ձեւը վերագծել, կարծեմ թէ
պիտի չսխալէր, հետեւեւով Երեմիայի թողու-
ցած ստորագրութեան:

Սարայ Գուրնի երբեմնի արքունական
պալատին տեղը այժմ դաշտ մըն է խոպան,
որուն մէջն կ'անցնէ Սիրէճիի երկաթուղին:
Այս դաշտին վերեւ շինուած է թօղի-զաքու
սարայը կողման փոքրիկ պալատը, որուն դէպ
ի հարաւ արեւմուտքը կ'իյնայ արդի արքունի
փողերանոցը (գարպանէ):

Հին ասաններէն այս փողերանոցին մէջ
Հայեր աշխատած են, ինքնեան կը գրէ, թէ
ի գարպանէի ծառային բազմութիւն
Հայոց, ի հաւարակ նաեւ ի վերագոյն
գործն. մինչ յստալ ժամանակաւ ի նո-
րոցն լինել նաեւ Սահապ այսր, որ այժմ

է ի ճնոս տաճկաց, եւ է պաշտօն մծծ,
երկրորդ զկնի Հարպանէ նազրիի¹:

Չգիտեմք թէ ինքնեանի ըսած այս
Հայերն որո՞նք էին. բայց գիտենք որ Տիւղեան-
ներ մծծ հեղինակութեամբ վարած են երկար
ստեղծ փողերանոցի տեսչութիւնը, եւ ի վարձ
իրենց բարոք ծառայութիւններուն ու գնա-
հատելի պաշտօնավարութեան, վարձատրուած
են ամենատխուր, սեւ ու դժխմ փոխ-
րինութիւններով:

1757ին Տիւղեան Միքայէլ շէյկի Սու-
թան Մուստաֆա Գ. է կը կոչուի փողերանոցի
վերատեսչութեան պաշտօնին, զոր շատ փայլուն
կերպով կը վարէ երկար տարիներ, բայց հրեայ
թշնամիներու չարախօսութեանց չկարենալով
սովալ կաթուածահար կը մեռնէ 1783 օգոս-
տոսին²:

1812ին փողերանոցի վարիչ կը կարգուի
Տիւղեան Գրիգոր շէյկի³, թոռ Միքայէլ շէ-
յկիի եւ որդի Յոհաննէս շէյկիի Տիւղ, այն
ուսումնասէր մծծ մարդուն, որ հիմնած է Գար-
թալի Ազգ. վարժարանն եւ հաստատած է
1812ի Արշարունաց ընկերութիւնը⁴:

Գրիգոր շէյկի մծծ ձեռնհասութեամբ եւ
ուղղամտութեամբ վարած է այս պաշտօնը ինչ-
պէս միեւնոյն ժամանակ իր եղբայրը Սարգիս
շէյկին ալ Արքունի ոսկերագետութիւնը: Սա-
կան նախանձը, չարախօսութիւնը, զրպարտու-
թիւնն, իրենց թունաւոր ազդեցութեամբն ար-
գելը եղած են անոր, եւ մահաբեր՝ ոչ միայն
իրեն, այլ եւ իր սիրելի հարազատներուն:

1819 օգոստոս 27ին եր' այդ սեւ օրը,
ժանտախտեալ համաճարակի միջոցն, որ Գրի-
գոր շէյկիի եւ եղբայրը Սարգիս շէյկի խառ-
դաւանք կը բանտարկուէին արքունի փողերա-
նոցին մէջ, Հոկտ. 2ին ալ կը բխատուէին պալատ
Հիմայունի առջեւ, մինչ իրենց միւս եղբայրը
Միքայէլ եւ հորեղբորդին Միքայիլ շէյկի-
ներն ալ Տիւղեանց Գուրուէճի Յովնեանց
սպարանին պատուահաններէն կը կախուէին⁵:

¹ Սելիֆ. 2-րդ տողն յիշուի չաւ. Ե. էջ 121-122 ճեւ:

² Կենսագրութիւն Երեմի Սրեյ, Վնեանի 1899, Հաւ. Բ. էջ 679-680: Միկեիլիւս Հ. Գ.՝ «Աղաքանու-
թիւն Տիւղեան», Գ իննու 1890, էջ 15-17:

³ Կենսագրութիւն Երեմի Սրեյ, Բ. էջ 681-683, Կենսագրութիւն Յ. Գեղեցեանի Ս. Փափաքեանի Գ. Գուրու 1884, էջ 18-19: — Միկեիլիւս, աղբ, էջ 28:

⁴ Սրբ. էջ 14 եւ Սրբ. էջ 20:

⁵ Neuf années à Constantinople, par le Dr. A. Brayer, Paris 1886, Հաւ. Բ. էջ 229: Փափաքեան, աղբ. էջ 28: Գոս. Էջ 28: Գեղեցեանի էջ 103 եւ էջ 454-455: Միկեիլիւս, աղբ. էջ 31: